

HORVÁTH EDINA

A Magyar Televízió műsorpolitikája – 1968

A hatvanas évek közepétől új fejezet kezdődött a televíziózás történetében. Fejlődött a technika, megszilárdultak az intézményi keretek, egyre több lett a jól képzett szakember – a televízió nagykorúvá és nagyüzemmé vált.

1968-ban nem várt arányban nőtt az előfizetők száma, és már több mint 1 300 000 háztartásban, művelődési intézményben működött televíziókészülék. (Országosan 100 családra 39 jutott.) A nézőtábor növekedésének az új gazdasági mechanizmus bevezetésével kapcsolatos árleszállítások is kedveztek, ugyanis igyekeztek értékesíteni a raktáron maradt régebbi televíziótípusokat. A televízió népszerűségénél fogva „nagyhatalom” lett.

A műsorpolitikát két tényező befolyásolta jelentősebben: a hatodik adásnap bevezetése és az 1968-as nemzetközi események.

A Politikai Bizottság 1966. május 23-i ülésén jóváhagyta, hogy a televízióban elkezdjék a hatodik adásnap bevezetését célzó előkészületeket. A terveknek megfelelően 1968. január elsejétől megkezdődött a műsorsugárzás a pénteki adásnapon is.¹

Az Agitációs és Propaganda Bizottság 1967. április 25-i javaslata² értelmében a kibővült műsorszám nem vehette jobban igénybe a nézők idejét, nem zavarhatta meg a párt- és társadalmi életet. A hagyományosan oktatási napnak számító hétfőn ezután sem sugároztak műsort, ekkor nem tervezték az adásnapok további növelését.

¹ Az 1967. október 24-ei PB-ülés jegyzőkönyve. A televízió hatodik adásnapjának bevezetése. Magyar Országos Levéltár (a továbbiakban: MOL) M-KS 288. f. /5/438. ő. e.

² Jegyzőkönyv az Agit. Prop. Bizottság 1967. április 25-ei üléséről. Javaslat a Televízió hatodik adásnapjának bevezetésére. MOL M-KS 288. f. /41/73. ő. e.

A hatodik adásnap bevezetését sürgette a televíziós verseny is, hiszen addig 23 európai ország közül egyedül nálunk volt ötnapos a műsorhét, Bulgáriában és Romániában hat napon, a többi országban a hét minden napján volt adás. A távközlési műholdak megjelenésével megnőtt a félelem, hogy az ellenséges nyugati tévéadások könnyebben hozzáférhetővé válhatnak, az adásnapok növelésével ennek a lehetőségét is próbálták csökkenteni.

Az új adásnap bevezetésével nem növekedhetett a televízió addigi adás-ideje, az adásidőt új megfontolások szerint kellett elosztani az egyes műsorosztályok között. A korábban bevett arányok nem tolódtak el. Ugyanakkor a bővülés lehetőséget adott arra, hogy politikai szempontból hatásosabb műsorszerkezetet alakítsanak ki. Állandó időt adhattak a legfontosabb politikai és népművelési sorozatoknak.

A legnagyobb érdeklődésre számot tartó műsorokat az esti főműsoridőben, 19.00 és 21.30 között sugározták, az úgynevezett rétegműsorok az adás elején és végén kaptak helyet.

Az új elképzelések szerint az egyes napok főműsoridőben határozottabb profilt kaptak. A kedd a színházi és operaközvetítések, operafilmelek napja lett. Szerdán játékfilmet vagy tévéjátékot vetítettek, s aznap kaptak helyet a mezőgazdasági és külpolitikai témájú műsorok is. Csütörtökön ifjúsági műsort, helyszíni közvetítést, tévéjátékot vagy rövid játékfilmet, zenei és képzőművészeti műsorokat láthattak a nézők. A pénteki adásnapon jelentősebb zenei vagy irodalmi fejtörők, vetélkedők, politikai oktató és ismeretterjesztő műsorok és szórakoztató zenés műsorok kaptak helyet. Új kezdeményezés volt a havonta egyszer jelentkező *Péntek-esti Tévészínház*, amely tévéjáték-újdonságokat mutatott be.

A szombat és a vasárnap a szórakoztatásé volt: színházi műsorok, sportközvetítések, tévéjátékok, játékfilmek tették színessé a pihenés óráit.

A műsorhét kibővítésével egy másik célt is el akartak érni: azt, hogy a „tévéabszág” elkerülése érdekében „differenciált tévézésre” ösztönözzék a nézőket. A *Rádió Újság* hasábjain többször felhívták a figyelmet a válogatás fontosságára és arra, hogy a tévézést is tanulni kell. Az új műsorstruktúrának köszönhetően a nézők tudhatták, hogy mely napokon milyen műsorokra számíthatnak.

A hatodik adásnap bevezetésével átrendeződött a mindenkori tájékoztatási rendszer. A sajtó és a rádió munkáját már nemcsak kiegészítette a televízió, hanem alapvető feladatokat látott el a tájékoztatásban, a művelődésben, az ismeretterjesztésben, a szórakoztatásban.

A hatékonyabb műsorpolitika érdekében a közvélemény-kutató osztályból létrehozták az MRT Tömegkommunikációs Kutatóközpontját,

amely ezen a néven 1969. január 1-jén kezdte meg a munkáját Szecső Tamás vezetésével. Feladata lett többek között a közvélemény-kutatás kiterjesztése, amely lehetőséget adott az agitáció alaposabb tervezésére.

A televízió fontossága megnőtt, és megnöttek a vele szemben támasztott elvárások is: a hatalom birtokosai a szocialista jelleg erősítését várták tőle. A műsorpolitika központi törekvéseként³ a szocialista demokratizmus fejlődését és a kultúra demokratizálódását jelölték meg. A szocialista demokratizmust alapos és elegendő informálással kívánták érvényesíteni. A televízió adjon bőséges információt a társadalmi élet és a politika kérdéseiről, különösen azokról a problémákról, amelyek időről időre az érdeklődés középpontjába kerülnek. Vegye figyelembe a nézők igényeit, adjon választ kérdéseikre, engedjen teret a problémák megvitatására, vonja be a nézőt a műsorszerkesztésbe. Úgy vélték, hogy a kismester napi problémáinak felvetésével a televízió népi jellegűvé válhat.

A kultúra demokratizálódásán pedig azt értették, hogy a televízió terjeszse a szocialista kultúrát és művészetet, pártfogolja az alkotókat, és népszerűsítse műveiket. Elvárták, hogy a televízió a nemes művészetre, műértésre, magasabb és igényesebb ízlésre neveljen. A műsoroknak nagy tömegekhez kellett szólniuk és pozitív, nevelő hatású problémákat kellett érinteniük.

Fontos feladata volt a televíziónak, hogy népszerűsítse a vezetést, a párt, a kormány határozatait, intézkedéseit. Elvárták tőle, hogy rendszeressé tegye a vezetők és a nép közötti párbeszédet, hogy piederasztálra emelje a közügyekért fáradozó embert.

A műsorarányok 1968-ban a következőképpen alakultak (lásd a táblázatot): az adásidő 30 százalékát a művészeti műsorok és a filmek kapták. További 9 százalékot tettek ki az irodalmi és a drámai műsorok.⁴ A politikai agitációért felelős Aktuális Főosztály és a Híradó együttesen a műsoridő 27 százalékát töltötte ki. 11,5 százalék volt az ifjúsági és gyermekműsorok aránya. Ismeretterjesztésre közel 2,5 százaléknyi műsoridő jutott. Az összműsoridő 10,5 százalékát az Iskolatévé délelőtti adása foglalta le.

Az adásidő legnagyobb részében filmet, drámai és irodalmi műveket, művészeti és szórakoztató műsort sugároztak. Nagy sikert aratott Az *Orion úrhajó fantasztikus kalandjai* című nyugatnémet filmsorozat, idő-

³ Elnökségi ülések anyagai. Tájékoztatómunkánk helyzete a televízióban. 1968. október. MOL XXVI-A-8-a-1/13-1968/II. 58. d.; Műsorpolitika irányelvei. Az MRTV műsormunkájának néhány kérdése párttervezletünk határozatának tükrében. 1968. május 10. MOL XXVI-A-8-a-1/17-1968-69. 87. d.

⁴ Igazgatói értekezletek anyagai. Az Irodalmi és Drámai Főosztály 1968. évi munkája és 1969. évi terve. Uo.

ről időre megjelent a képernyőn *Az Angyal* című sorozat főszerepében a sármos Roger Moore.

A műsorarányok 1968-ban⁵

Aktuális Főosztály	17,2%	24 116 perc
Híradó	9,7%	13 625 perc
Művészeti és filmesztály	30,4%	42 706 perc
Irodalmi és drámai osztály	8,7%	12 250 perc
Gyermek	8,5%	11 920 perc
Ifjúsági	2,9%	4 200 perc
Ismeretterjesztő	2,3%	3 288 perc
Műsorszerkesztőség	8,5%	12 000 perc
Iskolatévé	11,4%	16 000 perc
Összműsoridő	100,0%	104 105 perc

Februárban mutatták be *Budapesten harcoltak* címmel azt a háromrészes magyar tévéfilmet, amely az 1944 őszen és telén működő, legendás hírű „Szír” partizáncsoport harcairól szólt. Áprilisban kezdték vetíteni *Az aranykesztyű lovagjai* című ötrészes magyar sorozatot, amely a John F. Kennedy meggyilkolásával kapcsolatos nyomozást elevenítette fel.

Új kezdeményezésként indult a szombati *Éjszakai sorozat*, amely magas művészi színvonalú, de nem a televízió teljes nézőközönségének érdeklődésére számot tartó alkotásokat mutatott be. A sorozat első adásában Jancsó Miklós: *Szegénylegények* című filmjét vetítették.

A hatodik adásnap bevezetését rosszállók legfőbb ellenérve az volt, hogy a televízió elveszi az időt a művelődés más formáitól. Ezért több új sorozat készült, amelyek az irodalmat népszerűsítették és könyvolvasásra ösztönözték az embereket. Ilyen volt a *Körkép* című kultúrpolitikai műsor, amely színházi bemutatókról adott hírt, könyvismertetést és filmjegyzetet közölt.

Júliustól minden második vasárnap jelentkezett 10–15 percben az *Írók, könyvek, kritikusok* című sorozat, amelyben kultúrpolitikai, művésze-

⁵ Igazgatói értekezletek anyagai. Műsorsugárzás alakulása. 1968. MOL XXVI-A-8-a-1/15-1968/II. 79. d.

ti szempontból jelentős könyvekre hívták fel a figyelmet, egy-egy műre részletesebben kitérve.

A csütörtökönként jelentkező *Fáklya* című irodalmi folyóirat és a *Péntekesti Tévészínház* elindításával a kortárs magyar irodalom teljesebb bemutatására törekedtek. A *Fáklya* műsorban megszólaltak az irodalmi élet kiemelkedő alakjai, valamint az első szó jogán fiatal írók; készülő kötetükről adtak hírt szerzőik, és a nézőket kisfilmek is szórakoztatták, amelyek egyfelvonásosokból és a 20. századi magyar széppróza egy-egy darabjából készültek.

A *Péntekesti tévészínház* előadásain bemutatott darabok fele magyar szerzőtől származott. A televízió drámai műhelyében 40 saját alkotás készült, négyszer annyi, mint az ezt megelőző években.

1967 novemberében alakult meg a TV Könyvbarátok Köre 15 000 taggal, megnyílt a TV Könyvesbolt, amely a televízióban bemutatott vagy a műsorokkal kapcsolatos könyveket kínálta. És márciusban megjelent a *TV-könyvbarát* című időszaki lap első száma.

A *Klasszikusok tévéfilmen* sorozatban híres drámaírók műveiből készült adaptációkat mutattak be. Tovább folytatódott a *Világirodalmi magazin* és a nagy misszió, a költészet közkinccsé tétele. Az év második felében jelentkező *Élő Antigóné* című műsorral kísérletet tettek az irodalmi összeállítás mint új televíziós műfaj meghonosítására.

Az irodalmi igényű szórakoztatást szolgálták az irodalmi kvízműsorok. A *Játszótársunk, mondd, akarsz-e lenni?* című irodalmi fejtörő végén 20 000 forint talált gazdára. Emellett novella- és regényfeldolgozások is gazdagították a kínálatot. *Tessék kérdezni, a nyelvész válaszol!* címmel havonta egyszer nyelvművelő sorozatot sugároztak.

A képzőművészeti és a komolyzenei műsorok az ízlésnevelést szolgálták. Aktuális kiállításokra, eseményekre hívta fel a figyelmet a *Séta a Múcsarnokban* című sorozat. Kortárs alkotókkal találkozhattak a nézők *Arcképek, találkozások* címmel. Magyar népművészeti és szocialista alkotások jelentek meg a *Magyar parasztfestők nyomában*, a *Magyar mesterek*, a *TV galériája* műsor keretében. A „baráti szocialista” országok művészeti újdonságaival foglalkozott a *Művészet világából* című összeállítás.

Klasszikus zenei művek hangzottak fel a *Zenélő órák* sorozatban, és rendszeresen jelentkezett Ádám Jenő professzor műsora, *A régi magyar muzsikáról*. A *Fáklyavivők* című műsorban régi dalok hangzottak el, hősöknek állítottak emléket. Havonta egyszer jelentkezett a *Zenei figyelő*, a televízió komolyzenei magazinja.

A könnyűzenei rovatban a korábbi évekhez képest némi eltolódás észlelhető a magyar nóta irányába, háttérbe szorult az operett és a varieté.

A népzenei műsorok közül kiemelkedett a *Nótaszó*, a *Csak tiszta forrásból*, a *TV-szöttes* sorozat. Nézői igényeknek tett eleget a népdal- és nótáénekes tehetségeket felkutató *Nyílik a rózsa* című verseny. Heti rendszerességgel jelentkezett a *Gyere pajtás énekelni!* című daloltató műsor. A jazz műfaj meghonosítására tett kísérletet számos főműsoridőn kívüli jelentkező sorozat, amelyben a legkiemelkedőbb hazai és külföldi szólisták és jazzegyüttesek szólaltak meg: a *Jazzpódium*, és a *Jazziskola*.

A legtöbb kritika a televíziót a szórakoztató műsorok terén érte. A pártvezetés rendkívüli óvatossággal kezelte a kérdést, a nézők pedig többet és jobbat szerettek volna. A szórakoztatásról a televízióon belül is megoszlottak a vélemények; ez idő tájt fogalmazták meg, pontosan mit is értenek rajta.

A televízió nem lehetett arisztokratikus, és ugyanakkor nem adhatott teret az – úgymond – alacsony ízlésnormáknak, kerülni kellett a hakni jellegű műsorokat is. Az 1968. október 23-i értekezleten született határozat⁶ szerint a televízióknak négy minőségi kategóriát kellett képernyőre vinnie: a humort, az izgalmat, a kalandot és a játékot. Minden műsor-területen arra kellett törekedni, hogy humoros legyen a produkció és váltson ki érzelmeket.

A *Ki mit tud?* és a tánczenei műsorok népszerűsége óvatosságra intett; általános volt a vezetőség körében az a vélekedés, miszerint „a táncdálnak nem értéke, hanem hatása van”. Az 1968-as táncdalfesztivált szerény keretek között kellett megrendezni.⁷ Az előkészítés során kerülni kellett a túlzott reklámot, megkérték a sajtó képviselőit, hogy a fesztivál eseményeivel csakis olyan mértékben foglalkozzanak, mint a televízió más műsoraival.⁸ Megváltoztatták az elődöntők lebonyolítási rendszerét.⁹ A nézők és a zsűri közötti véleményeltérések okozta feszültségek csökkentése végett a zsűrit nem a nézőtérre, hanem az épület más részében helyezték el. Így a jelenlévő közönség nem láthatta az egyes zsűritagok által adott pontszámokat; a tévénéző és a rádióhallgató viszont nem észlelte ezt a változást. A közönség szavazataival vett részt a játékban, de befolyását csökkentették. Azért, hogy a zsűri szerepe ne váljon formálissá, a beérkező szavazatok számát módosították.

⁶ Igazgatói értekezletek anyagai. Az 1968. október 23-i ülés határozatai. Uo.

⁷ Igazgatói értekezletek anyagai. Az 1968. február 5-i ülés határozatai. Uo.

⁸ Az Elnökség 1968. május 14-i ülésének határozatai. Az 1968. évi táncdalfesztivál előkészítéséről. MOL XXVI-A-8-a-1/13-1968. 57. d.

⁹ Jelentés a MRTV Elnökségének az 1968. évi Táncdalfesztivál előkészítéséről. MOL XXVI-A-8-a-1/13-1967-68. 61. d.

A hatodik adásnap bevezetésével immáron nem két hét végi szórakoztató adásnapot kellett szerkeszteni, hanem hármat. Az év második felében kezdeményezték a *Vidám Péntek Estét*, amelyben rövid vígjátékokat és kabarét is láthattak a nézők.

A szórakoztató műsorok között évek óta nagy népszerűségnek örvendtek a havonta jelentkező *Show-hivatal*, a *Halló, fiúk! Halló, lányok!* adásai. Ugyancsak havonta sugározták Abody Béla *Zsákbamaczka* című műsorát. Szeptemberben indult Rodolfo tízrészes bűvésziskolája, a *Képzőbűvészet*.

A televízió műsormunkájáról a pártvezetés, valamint az Agitációs és Propaganda Bizottság számára készült jelentések szinte mindegyike beszámolt arról, hogy a szórakoztatásban még nem sikerült megtalálni a helyes arányokat és formákat.¹⁰ A pártközpont a kapitalista szórakoztató ipar káros vonásainak begyűrűzésétől tartott, kritizálta a sikeres nyugati filmsorozatokot, a túl sok krimi, a táncdalénekes-kultuszt és a népszerű műsorok körül szított „felesleges” reklámhadjáratot. Óva intett attól, hogy túl sokat foglalkozzanak a divatos jelenségekkel, amelyek ízlésromboló hatásúak.

A népművelés és a szórakoztatás mellett a televízióknak kiemelt feladata volt az ismeretterjesztés is. Havonta egyszer jelentkezett a *Delta* és a *Haladás* című magazin, amelyek a hazai és más szocialista országok tudományos eredményeit mutatták be. Kiváló tudósok készítettek tévésorozatokot: Jánossy professzor a relativitáselmületről, Straub F. Brunó a modern biológiáról, Szentágothai János az agy tevékenységéről. Júniusban századik adásához ért és tízéves jubileumát ünnepelte Öveges József professzor *Száz kérdés–száz felelet* című műsora.

Májusban zajlott az *Irány a Vénusz!* című nagy sikerű ifjúsági vetélkedő, amelyben egy képzeletbeli űrutazás keretében rakétatechnikai, űrbiológiai, hírközlési és csillagászati ismereteikről adhattak számot a versenyzők.

Sűrűn vetítettek ismeretterjesztő filmeket. Vasárnap délutánoként jelentkezett a *Történelem mindenkinek* című műsor, májusban indult László Gyula magyar őstörténeti sorozata. 1967 végétől sugározták a *Századunk* című dokumentum-filmsorozat legújabb ciklusát, amely az 1917-es orosz forradalommal és a Magyarországi Kommunista Párt megalakulásával, illetve a Tanácsköztársaság kikiáltásával foglalkozott az 50. évforduló kapcsán. Áprilisban került adásba a *Memento* című

¹⁰ Tájékoztató jelentés Fock Jenő a Minisztertanács elnöke részére az MRTV 1968. évi tevékenységéről. MOL XXVI-A-8-a-1/2-1969. 27. d.

magyar filmsorozat, amely a második világháború időszakát és annak előzményeit dolgozta fel. Közel négyéves munka eredményeként, egymillió méternyi filmszalag megtekintése és kiválogatása után készült el a műsor.

Az ismeretterjesztő rovat új igényeket igyekezett kielégíteni a havonta egyszer jelentkező *Tudósklubbal*, amely elsőként vonta be a nézőket a műsorszerkesztésbe: telefonon teheték fel kérdéseiket a különböző tudományágak jelenlévő képviselőinek. A műsor témáját közvéleménykutatások alapján választották ki, a felmerülő kérdéseket kötetlen beszélgetés formájában vitatták meg. Hogy valójában mennyire engedtek teret a nézői akaratnak, azt a *Rádióújság* egyik kritikai megjegyzéséből sejthetjük. A cikk szerint a műsorban a nézők kérdéseire sablonos válaszokat adtak, vagy egyszerűen nem is válaszoltak rájuk.

Az oktatási reformot szolgálta a *Pedagógusok fóruma* című műsor és a *Pályaválasztási tanácsadó*. Kedd, csütörtök és péntek délelőttönként jelentkezett az *Iskolatévé*, amely a hagyományos tantárgyakon kívül többek között felsőfokú matematikával, geometriai sorozattal, filmesztétikai alapismeretekkel, orosz, angol nyelvrleckékkel gazdagította a diákok ismereteit. Péntek esténként kerekasztal-beszélgetést sugároztak *Szülők, nevelők egymás közt* címmel, és a műsor keretei között ötrészes tévéjáték-sorozat készült a serdülőkor problémáiról.

A rétegműsorok közül kiemelkedtek a gyermek- és ifjúsági műsorok. Legfontosabb feladatuk a szocialista erkölcsre nevelés és az ismeretterjesztés volt. Az óvodás korú gyermekeket tanulságos mesék, külföldi és magyar bábsorozatok, mesejátékok szórakoztatták.

A kisiskolás, a kisdobos és az úttörő korosztályú gyermekek számára készült a *Zebra* című közlekedésbiztonsági sorozat, a *Kuckó* és a *Kukkantó* ismeretterjesztő magazin, valamint a kezdő rádióamatőrök műsora, az *Univerzál 007*. Vasárnaponként a sakkjátszmák rejtelseibe engedett bepillantást a *Támadás a király ellen* című játékos sorozat. A *Csináld magad* és a *Lányok, figyelme!* című műsorok a házimunka és a lakáson belüli szakmunkák elvégzésére tanították és ösztönözték a fiatalokat. Ekkor tízéves fennállását ünnepelte a közkedvelt úttörőhíradó, a *Hétmérföldes kamera*.

Az ifjúság hétköznapi gondjaival, örömeivel foglalkozó műsorok közül kiemelkedett a *Menők és fejek* című riportműsor, amelyben arra keresték többek között a választ, hogy milyen példaképeket állítsanak maguk elé a fiatalok. *Radar* címmel megindult a televízió ifjúsági érdekvédelmi műsora, amelyet a *Ripporter kerestetik* vetélkedő győztesei készítettek. A fiatalok pályaválasztását riportfilmekkel segítették.

Júniusban új sorozat indult *Szót kérünk!* címmel, amelyben lehetőség nyílt arra, hogy a fiatalok illetékes országos vezetőkkel beszélgessenek helyzetükről, jövőjükéről.

A nyár hasznos eltöltéséhez nyújtott segítséget az *Üdülni szép, de hol lehet?* sorozat.

Júniusban zenés, tréfás vetélkedő zajlott *Férjek Iskolája* címmel. Novemberben a KISZ-szel közösen megrendezték a fiatalok közgazdasági vetélkedőjét, a *Ki minnek a mestere?* című sorozat újabb ciklusaként.

Nagy figyelem övezte a negyedik *Ki mit tud?* döntőt és a Szófiában zajló IX. Világifjúsági Találkozóról szóló közvetítéseket. Több műsor készült az úgynevezett Forradalmi Ifjúsági Napok alkalmából.

Újdonságnak számított a nők egyéni és társadalmi problémáit felvevő *Nők fóruma*, amelyben szakemberek vitáztak egy-egy aktuális kérdéstről, és a *Nők félórája* című műsor, amelyben a nők mindennapi problémáiról esett szó – a vasárnapi ebéd elkészítésétől a nagytakarításig.

A falusiaknak és róluk szóló műsorok között a mezőgazdasági termeléssel foglalkozók voltak túlsúlyban. Hazai és külföldi újításokról adott hírt az *Újdonságok, érdekességek a mezőgazdaságban* sorozat, a nyári munkákkal foglalkozott a *Nyári mezőgazdasági szakfilm-sorozat*. A mezőgazdaságban dolgozók, a falun élők hétköznapjait kísérte figyelemmel a havi rendszerességgel jelentkező *Falusi dolgokról* című műsor is. Az olvasási kedv terjesztéséért volt felelős a *Falusi könyvszolgálat*.

Az új gazdasági mechanizmus rendszerét népszerűsítették, a termelés fokozását ösztönözték és a KGST előnyeit boncolgatták a gazdasági témájú műsorok. Nagy népszerűségnek örvendett a kéthetente jelentkező *Sokszemközt* című riportműsor, továbbá a csütörtökönként jelentkező *Kapcsoljuk...* című üzemi helyszíni tudósítás. Novemberben indult a *Ki tud rá megoldást?* című sorozat, amelyben egy-egy üzem a televízió segítségével kereste a megoldást valamilyen termelési problémájára. Kéthetente *Teleimpex* címmel külkereskedelmi és világ gazdasági híradót sugároztak. Márciusban vetítették a *Nyugat-Európa magyar szemmel* című filmriportsorozatot, amelyben a Magyarországon készített szerszámgépek sorsát követték nyomon különböző nyugat-európai országokban.

Számos riportműsor foglalkozott az ipari munkásság élet- és munkakörülményeivel. Áprilisban jelentkezett először az *Ebédszünet*, amely a gyári ebédszünetet idéző, szókimondó légkörével fórumot kívánt teremteni a fizikai munkásoknak. Szokatlan stílusával, hangvételével és téma-választásával igen hamar nagyon népszerű lett, hiszen a tévénézőket leginkább érdeklő kérdésekre adott választ.

Az új gazdasági mechanizmus szellemében született a februárban induló *TV-mintabolt* sorozat. A műsor tanácssal segítette a vásárlókat, hogy az azonos rendeltetésű áruk közül melyek a legjobbak. Zsúri pontozta a bemutatott termékeket, s mintegy védjeggyel látta el azokat, amelyeket megvásárlásra ajánlott.

1968-ban új profillal jelentkezett az 1965 decemberében útjára indult *Kék Fény* című bűnügyi magazin. Kéthavonta pénteken késő este láthatták a nézők a kisfilmeket bemutató sorozatot, amely tudósított és leplezett, felvilágosított és éberségre intett.

Az adásidő mintegy harmadát tették ki a politikai és agitációs műsorok. Az adásnapok számának növekedése és az 1968-as nemzetközi események olyan problémákat vetettek fel, amelyek nagy része már korábban is jelentkezett, de megoldásukat már nem lehetett halogatni.

A politikai tájékoztató műsorok között kiemelkedő szerepük volt a párt- és állami vezetőkkel folytatott interjúknak, beszélgetéseknek. Míg korábban a vezetők nagyrészt ünnepekkor vagy fontosabb, főként protokolláris események kapcsán jelentek meg a televízió nyilvánossága előtt, most gyakori vendégek lettek. Az alsó- és középvezetők, a miniszterek és miniszterhelyettesek az előző évekhez képest kétszer annyi nyilvános politikai beszélgetésben vettek részt. A *Találkozás a stúdióban* vagy az *Időszerű kérdések* című műsorban nemzetközi és belpolitikai kérdésekről esett szó. A megszólalások jórészt előre meghatározott forgatókönyv szerint zajlottak, nélkülözték a spontaneitást, a riporteri kérdésekre adott, írásban elkészített válaszok formailag merevvé, protokollárisá tették az adások nagy részét.

A televízió péntek esténként héttől sugározta *A TV politikai tanfolyama* című műsort, amelyben egyaránt foglalkoztak belpolitikai és külpolitikai témákkal.

1968-ban tovább folytatódott a televízió megyeműsor-sorozata: henteente más és más megye életét mutatták be kulturális, gazdasági, politikai szempontból. Újdonságnak számított az *Interpelláció* című adás, amely stúdióinterjúra hívta a megyei vezetőket, akik a nézők kérdései kapcsán fejtették ki véleményüket.

A szombat esti *A TV jelenti* című politikai sorozatműsor a *Híradó* után a legnézettebbnek bizonyult. Tematikája rendkívül széles volt, élő jellegű adásai sokakat érdekeltek. Az év második felében a műsor karaktere némiképp megváltozott: párbeszédet kezdtek a nézőkkel, s olyan közérdekű témákat vetettek fel, mint a zöldségellátás, a húsellátás vagy a pótkereskedelem.

A *TV jelenti*, az *Interpelláció*, a *Tudósklub*, az *Ebédészünet* című műsorok közvetlenebb kapcsolatot alakítottak ki a nézőkkel, bevonták őket a vitába, lehetővé tették a kérdezést – mindezt a hatásosabb meggyőzés érdekében. A televízió lassan olyan fórummá kezdett válni, ahol a nézők hallathatták saját hangjukat. Egy politikai fórum pedig csak úgy lehetett hatásos, ha rendszeres, és ha minden lényeges kérdést, az úgynevezett kényes kérdéseket is napirendre tűzi.

Végül az augusztusi csehszlovákiai események vezettek el oda, hogy a televízió az előbb említett műsorok tapasztalatai alapján megrendezte szeptember 17-én a *Fórum* című adást, amelynek deklarált célja a tévénézők külpolitikai érdeklődésének kielégítése volt. A műsor alatt két telefonvonal állt a nézők rendelkezésére, kérdéseikre ismert külpolitikai újságírók válaszoltak. A *Rádióújság* beszámolója szerint szinte égtek a vonalak. A legtöbb kérdés a csehszlovákiai eseményekkel kapcsolatban hangzott el, s a 278 hívás közül 52-re adtak választ a 95 perces adásban. A *Fórum* című műsor elindításával a televízió alkalmat és formát teremtett a nézőkkel való folyamatos párbeszédre.

A *Fórum* sikerén felbuzdulva novemberben új sorozat indult *Találkozás a 3-as stúdióban* címmel. A betelefonáló nézők olyan közérdekű témákat vehettek fel, amelyekkel mindenki találkozhatott az üzemben, hivatalban, villamoson, áruházban. A kérdésekre ez esetben is újságírók válaszoltak.

A televízió legfontosabb agitációs műsoraként számon tartott *TV Híradó* naponta két kiadással jelentkezett. Az első kiadásba a szélesebb nézőközönségnek szánt hírek kerültek, míg a második kiadás az első kiadás részbeni ismétlését és a kisebb érdeklődésre számot tartó híreket tartalmazta. A *Híradó* meggyőző ereje abban rejlett, hogy a politikai események szemtanújává tette a nézőt. A képi megjelenítésmód jelentősen segíthette a hírek befogadását. Gyakorlattá vált, hogy az aktuális híreket régebbi képanyaggal illusztrálták. A szocialista országokból érkező képi anyag rendkívül gyenge volt, mennyiségileg sem volt kielégítő, a magyar szemszögből adott külföldi tudósítás alig létezett. Nyugati képforrásokkal bőven rendelkezett a szerkesztőség, de csak átalakításokkal közölhette a képeket.

A hatvanas évek során a *Híradó* amatőr filmesekből építette ki vidéki tudósítóhálózatát, de ez a hálózat már nem tudott megfelelni a megváltozott körülményeknek. A vidéki tudósítások a MÁV és a távolsági autóbusszofőrök segítségével jutottak fel nap mint nap a budapesti stúdióba, s ez a tempó már tarthatatlan volt. A televíziónak meg kellett előznie

más forrásokat, ha azt akarták, hogy az információt a hatalom értelmezésében fogadja be a közönség. Sürgősen ki kellett hát építeni a rádió vidéki tudósítóbázisaihoz kapcsolódó hivatásos vidéki tudósítóhálózatot. A moszkvai állandó tudósító mellett nem terveztek újabb állandó tudósítói posztokat, hanem a rádió, az MTI, a *Népszabadság* tudósítóira támaszkodva egy-egy kiküldött operatőrrel tervezték a külföldi riportok forgatását.

Az események bemutatása mellett fontosnak tartották a látottak elemzését, értékelését is, így a *Híradó* rendszeresen jelentkezett bel- és külpolitikai kommentárral.

A külpolitikai propaganda gyakran agresszív imperialista politikával vádolta az Egyesült Államokat és a nyugati országokat, s a kapitalizmus hanyatlását ecsetelte. A nyugatot folyamatosan démonizálták, szították a tőle való félelmet. A tájékoztatómunkáról készült egyik jelentés¹¹ ugyanakkor beszámolt arról, hogy nem ábrázolták reálisan az erőviszonyokat az amerikai elnökválasztás, De Gaulle politikája és a berlini diák-tüntetések kapcsán.

A szocialista országok propagandáját a túlzott baráti diszkrécio jellemezte, egyoldalúan csak a sikerekkel foglalkoztak. Túlsúlyban voltak a protokolláris jellegű anyagok, az ipari és a mezőgazdasági eredmények. A megváltozott politikai viszonyok között azonban felismerték: alaposan meg kell vizsgálni, hogy az egyes országokban melyek a hangsúlyos problémák, és esetenként állást is kell foglalni. A saját belpolitikai igényeket figyelembe véve keresték a leghatásosabb közlésformákat. Döntően azt hangsúlyozták, mi a közös a szocialista országokban, és nem azt, amiben a fejlődésük eltér.

A politikai tájékoztató munka javítása érdekében növelték a külföldre utazó forgatócsoportok számát, dokumentumműsorokkal, úti jegyzetekkel színesítették a palettát.

A baráti szocialista országokat igyekezett emberközeli látásmóddal ábrázolni a *Tájak, városok, emberek* című sorozat.

Róbert László riportter és Kecskés László operatőr *Tíz hét Vietnámban* című sorozata Észak-Vietnam hősi mindennapjait mutatta be. Júliusban *Az arab világ és Izrael* címmel sugározta a televízió Chrudinák Alajos dokumentumfilmjét az agresszió sújtotta arab országokról. Az aktuális világpolitikai kérdések háttéréről pedig a *Monitor*, és *A világ térképe előtt* című műsorok számoltak be.

¹¹ Műsorpolitika irányelvei. Az MRTV műsormunkájának néhány kérdése pártterkezetünk határozatának tükrében. 1968. május 10. MOL XXVI-A-8-a-I/17-1968-69. 87. d.

Az 1968-as csehszlovákiai bevonulással kapcsolatban a *TV Híradó* tudósításai hangsúlyozták, hogy a szocialista országok „szerződéses kötelezettségeiket” teljesítve, a csehszlovák vezetők kérésére siettek a csehszlovák nép segítségére, hogy akár fegyverekkel is „támogassák” a közös ügyet, a „szocialista vívmányok megvédését” az „imperialisták által felbujtott és támogatott ellenforradalmi erőktől”. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának ülésével kapcsolatban azt sulykolták, hogy az amerikaiak és támogatóik csakis propagandacélokból akarták a Tanács napirendjére „erőszakolni” a csehszlovák kérdést, hogy politikai tőkét kovácsoljanak a szocialista országok ellen. Szocialistaellenes rágalomhadjárattal, politikai hisztériakeltéssel, hecckampánnyal vádolták az ENSZ-hez forduló országokat.

A helyzetjelentések „provokátorok és bűnöző elemek”, „kalandorok” működéséről számoltak be a városban. Cáfolták, hogy gondok adódtak volna a lakosság élelmiszer-ellátása körül. Nyugalmat kívántak sugározni azzal, hogy az utcákon a katonákkal barátságosan beszélgető emberekről tudósítottak. A hírek kiemelték a katonai csapatok tartózkodásának ideiglenes voltát és a belpolitikai függetlenséget. Hangsúlyozták, hogy az egyetlen kivezető út a válságból a moszkvai megállapodás. A „konszolidáció” és a csapatok kivonulása a csehszlovák „ellenforradalmi propaganda hazug voltát” igazolta. Az orosz–csehszlovák tárgyalások lezárulása után üdvözölték az „egészséges szocialista építés” folytatását.

*

Összességében elmondható: a hatodik adásnap bevezetésével a televízió – helyzeti előnyénél fogva – nagyobb befolyásra tett szert a tájékoztató, népművelő, ismeretterjesztő munkában, és politikai súlya megnőtt. A nemzetközi események változása a tájékoztatáspolitikát átgondolására készítette a vezetőket, s a gyorsabb, hatásosabb, meggyőzőbb érvelés érdekében új műsorformák kialakítását szorgalmazták. Igyekeztek minél szélesebb közönséget minél közvetlenebb hangon megszólítani és aktivizálni azokkal az új típusú műsorokkal, amelyek szerkesztésébe a nézőt is bevonták.